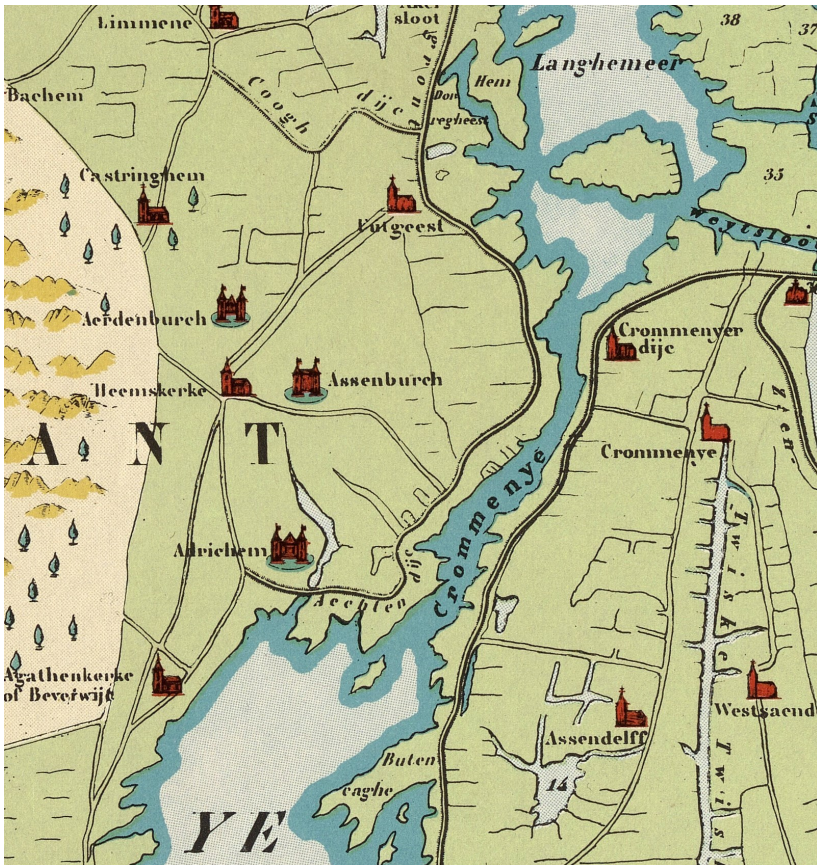

Dijken en Polders rondom Beverwijk, Krommenie, Heemskerk, Uitgeest, en Assendelft.

Door Kees Bruins.

Tot de aanleg van het Noordzeekanaal, waarmee in 1865 werd begonnen, lag Beverwijk aan het Wijkermeer, een uitloper van het IJ die toen in verbinding stond met de toen nog open Zuiderzee. Hoewel Beverwijk niet veel meer dan 1 meter boven N.A.P lag gaf het water van het Wijkermeer nauwelijks problemen. Het verschil tussen hoog en laag water bedroeg gemiddeld nog geen 50 centimeter. Alleen bij aanhoudende harde Noordoosten wind die het water van de Zuiderzee opstuwde bestond de kans op gevaar voor overstromingen. Aan de Wijkermeer zijde van de Stad bevond zich geen dijk, zodat de laag gelegen gebouwen aan de haven en de noord zijde van de Breesstraat dan gevaar liepen onder water komen te staan.

Op deze kaart uit 1288 is goed te zien het beloop van de dijken. Onderaan Agathakerk of Beverwijk, verder naar boven begint bij kasteel Adrichem bij de Hoflanderweg de sint Aagtendijk zijn beloop hebbende aan de westkant van de Crommenye naar de hoge gronden onder Uitgeest om vervolgens door te gaan naar Akersloot. Aan de oostkant de Assendelver-Zeedijk zijn beloop hebbende naar Krommeniedijk en verder.

Bron:

Detail: Kaart van het Hollands Noorderkwartier uit 1288. Opnieuw uitgegeven door het Provinciaal Elektriciteits bedrijf in Bloemendaal in 1995. ten opzichte van de oude kaart zijn de dorpen ingetekend.

Ten noorden van Beverwijk liep langs het Wijkermeer een lage kadedijk dit is een smalle lichte dijk als doel een bescheiden waterkering aansluitend op de Sint Aagtendijk. Dit dijkje was in 1645 aangelegd, en droeg aanvankelijk de naam Nieuwendijk, maar werd later Pruimendijk genoemd. De belangrijkste functie van dit dijkje was er voor te zorgen dat de afwateringstocht van de Wijkerbroek die naar de Beverwijkse haven liep, niet dichtslibt.

Op dit kaartje links de spoorlijn Beverwijk Alkmaar, met daar rechts van, een zeer oude doorbraak "gat van de dijk" verder het Pruimendijkje en Hoflanderweg linksboven is het begin van de Sint Aagtendijk, de nieuwe Overdijking de broekpolders en de Buitenlanden onder Beverwijk en het toenmalig Wijk aan Duin. Rechts De Kil en de Assendelver Zeedijk en de Honderd Morgen onder Assendelft.

Bron: Topo Tijdreis, 1880.

De sint Aagtendijk.

De sint Aagtendijk begint bij de hoge gronden aan de Hoflanderweg in Beverwijk. Zijn beloop is over een afstand van twee kilometer in zuidoostelijke richting, en dan in de buurt van nu, het Fort aan de sint Aagtendijk naar het noordoosten. Het eerste gedeelte van de sint Aagtendijk is tot aan de wat hoger gelegen Zuidermaatweg, deze Zuidermaatweg is vanaf de sint Aagtendijk tot aan de Tolweg in Heemskerk ook een laag dijkje, en opgeworpen omstreeks de tweede helft van de twaalfde eeuw. Omstreeks 1290 is de sint Aagtendijk doorgetrokken langs de Crommenije en het Langemeer nu Uitgeestermeer tot aan de hoge gronden onder Uitgeest. De sint Aagtendijk had als doel het drooghouden van de polder de Uitgeester en Heemskerkerbroek bij hoogwater in het IJ.

Op deze kaart getekend in 1590 ziet men de sint Aagtendijk van midden onder naar links boven tot aan de Nieuwendam daarna is zijn beloop langs de tegenwoordige Lagedijk tot aan de hoge gronden onder Uitgeest.

Bron: Detail van de kaart van Pieter Bruynsz. Noord Hollands Archief nummer 51000319.

Accurate Kaart van
ASSENDELFT
 daar in men sien kan waar de
 Dyken syn ingebroochen,
 door de hoogervater-vloet, den
 26 Decemb. 1717, geteeckent, en
 gemecten door T. v. laasz.

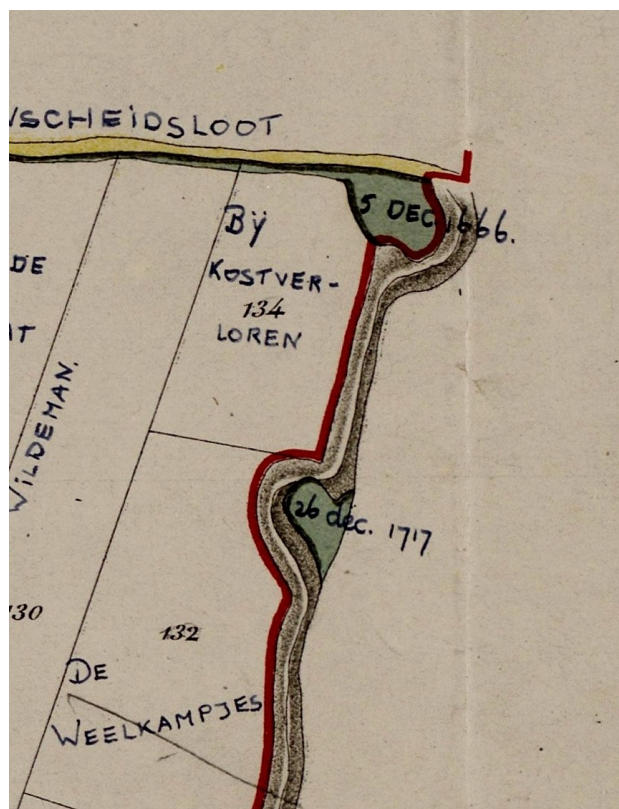
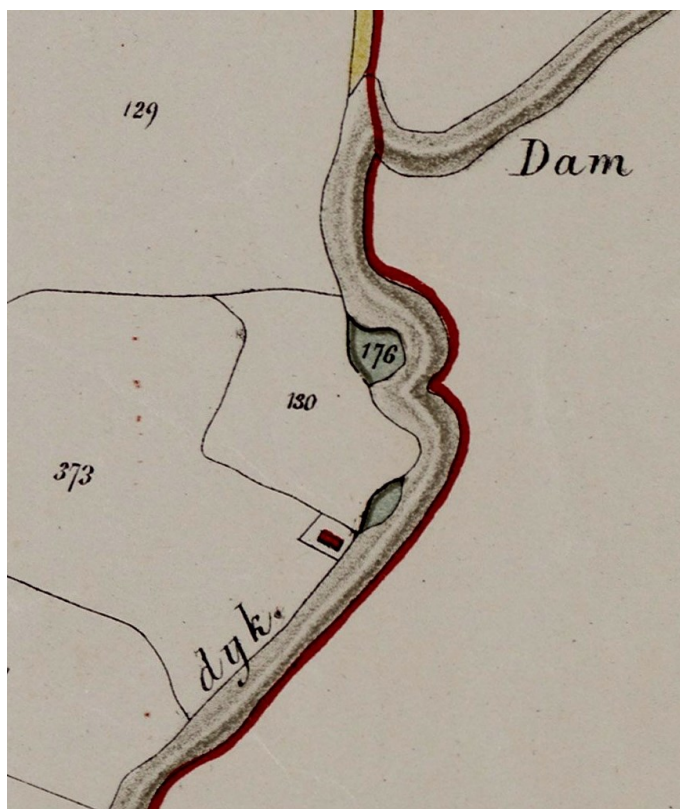
Amsterdam by de Wed. A. W. Visser met Privileg.

De Watersnood van 1717.

Op 25 en 26 december 1717 werd vooral de noordelijke Zaanstreek getroffen door een watersnood. De Assendelver Zeedijk brak op zes plaatsen door; één van deze gaten was zelfs 400 meter breed. Een aantal inwoners van Krommenie was gedwongen 14 weken op zolders te wonen door het hoge water. Er ontstond grote armoede, mede doordat 500 zeildoekwevers die winter zonder werk waren. Voorts verdronk er veel vee en gingen veel koopmansgoederen verloren.

Na deze overstroming maakte Tijs. Claasz. Een kaart van de braken in de sint Aagtendijk en de Assendelver Zeedijk daarin men kan zien waar de dijken doorbraken, de maten zijn in ellen aangegeven. (1 el is 68,8 cm) Aan de sint Aagtendijk zijn het de Braak waar nu de ingang is naar het Fort bij Veldhuis, (de zogenoemde Fortbraak) dit was voordat het Fort werd aangelegd een Eenden kooi, en de Braak bij nu, Boerderij Klein Veldhuis later gebruikt als vuilstortplaats. De aangelegde indijk is hier nog goed te zien.

Bron kaart: Noord Hollands Archief, N.H.A. nummer 51000319.

Op deze drie kaartjes.

Detail van de Kadastrale Kaart van de polder de Uitgeester en Heemskerkerbroek uit 1877.

Links Boven:

Nummer 176 de braak bij boerderij Klein Veldhuis van 1717, daaronder een braakje van 1666.

Hierboven:

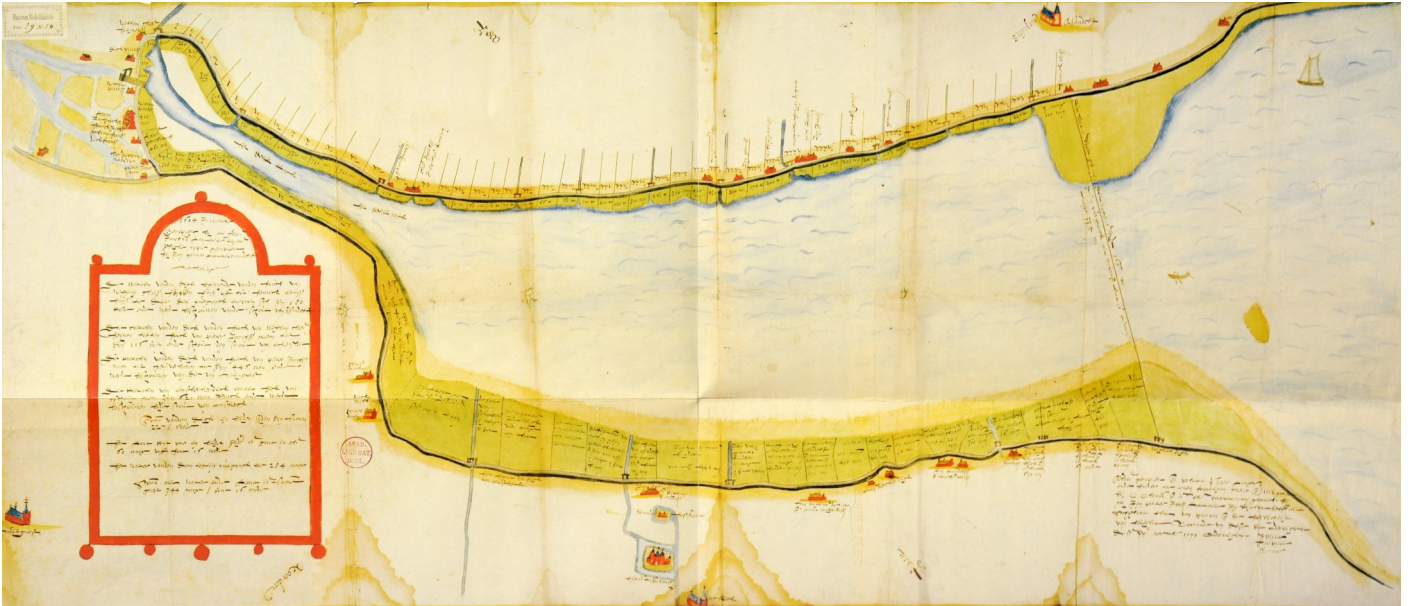
De Fortbraak van 26 december 1717 die gedempt is bij de bouw van Fort bij Veldhuis, daarboven de braak van 5 december 1666 die er nu nog is, aan de Zaanlandse Communicatieweg.

Hiernaast:

Tijs Claasz heeft op zijn kaart twee kleine braakjes vergeten in te tekenen. Deze braakjes zijn in 1892 opgenomen in de liniegracht van de Stelling van Amsterdam.

De Braken in de sint Aagtendijk.

De sint Aagtendijk was ten tijden van de aanleg door Graaf Floris de Vijfde in 1212 een lage dijk die het hoge water moest keren om de achterliggende broeklanden droog te houden. Van vroegere tijden af heeft deze dijk veel van inbraken te lijden gehad, en naast het veel vroegere, ook in 1625, 1628, 1633, 1651, 1666 en 1675, en op vier plaatsen tegelijk in 1717, in dat jaar brak ook de Assendelver Zeedijk op 6 plaatsen tegelijk door, dat de dijken doorbraken kwam door de opstuwing van het water van het Wijkermeer in noordwestelijke richting, de smalle Crommenije in. Om reden van overstroming in het achterland zou men eerst de Nieuwendijk (de Dam) aanleggen in 1357, en na de watersnood van 1717 de Nieuwe Overdijking in 1718.

Toelichting op Kaart.

Ten gevolgen van het aanbrengen van sluisdeuren in de Nieuwendam, 1357 op grond van octrooi nummer 1544, nam de aanslibbing van de Kil (Crommeije) toe. Al in 1552 werd een project beraamd om de aanwassen te bedijken. Daartoe was het voldoende een dam, op de kaart genoemd 'overganck' ter lengte van 334 roeden (ongeveer 1250 meter) aan te leggen, daar waar op de kaart een lijn tussen de oevers getrokken is (ongeveer 1750 meter zuidelijk van de Nieuwendam van 1357). De dam zou vanzelf kunnen aanslibben door op die plaats paalwerk aan te brengen. Men heeft hiermee een begin gemaakt, want op een kaart uit 1580 (Rijksarchief Noord Holland: Haarlem) staat op die plaats aangegeven "hier hebben zij palen gesmeten, dit roeyt op Wijker toeren (dit wil zeggen langs een lijn in de richting van de kerktoren van Beverwijk) de palenrij had een lengte van ongeveer 500 meter.

De belanghebbende waren de landeigenaars langs de sint Aagtendijk die hierdoor minder zee werende dijk te onderhouden zouden hebben en bovendien landaanwinst in de bedijking konden verwachten. De tijd was echter nog niet rijp voor dit project, aangezien de Kil toen nog een belangrijke waterweg was, waarvan vooral Haarlem voordeel had. Het zou tot 1718 duren voordat het plan door het aanleggen van de Nieuwe Overdijking uitgevoerd werd. Daartoe was eerst de overstroming van Kerstmis 1717 nodig, Haarlem had zijn verzet al opgegeven aangezien de verlanding toch niet meer te stuiten bleek.

Maker: Floris Jacobs naar een kopie door Jan Potter naar een origineel door C. Olensz.

Titel: Aagtendijk / Assendelver Zeedijk.

Jaartal: 1604 (Kopie van Kopie), 1579 (kopie) 1552 origineel.

Archief: Bibliotheek Rijksuniversiteit Leiden, collectie Bodel Nijenhuis.

Weergegeven gebied: De Nieuwendam bij Krommenie, de Sint Aagtendijk en de Assendelver Zeedijk langs de Kil (de vaart tussen het Wijkermeer en de Krommenie)

Tekst uit: Die Wateren Keert. 1994

Archief. Noord Hollands Noorderkwartier.

De Nieuwendam en de Crommenije

Door de Crommenije (nu ingedijkte landen tussen de sint Aagtendijk en de Assendelver Zeedijk) kon het brakke water uit het wijkermeer doordringen tot in de Schermer. Hierdoor dreigde steeds gevaar voor afslag van land, maar bovenal werd de afwatering van water bemoeilijkt, daarom heeft men in 1357 een dam of damdijk aangelegd de

“Nieuwendam” ter hoogte van Busch en Dam met daarin een sluis, maar deze sluis stond veelal open, ondanks protesten van onder meer Alkmaar en Haarlem in die tijd als agrarisch centrum van belang, deze nam de aanleg van de Nieuwendam niet in dank af, omdat de vaarroute naar Amsterdam er door bemoeilijkt werd. Het Kromme IJ (“Crommenije”) is daarna vrijwel geheel verland en ging deze sluis, naar aanleiding van een verordening van het toenmalig Hoogheemraadschap, voorgoed dicht. De dam is in het huidige landschap bij het Buurtschap Busch en dam nog terug te vinden.

Toelichting op de Kaart.

Kaart van de sint Aagtdijk met de aanwassende landen in de Wijkermeer / Crommenije uit 1579. getekend door landmeter Pieter Bruijnsz. De Kil was toen al een smalle vaart met in de Nieuwendam een sluis, naar het smalle gedeelte van de Buitendijken, met aan de rechterkant van de kaart ook nog ingetekend het project van de Nieuwe Overdijking, Men kan op deze kaart ook zien dat de verlanding zeer snel toeneemt. Ook zijn ingetekend de uitwatering sluisjes naar de Assendelver-polder

Bron: Kaart van de sint Aagtdijk kopie van H.J. Hingman naar 16e eeuwse origineel van Pieter Bruijnsz.

Archief Noord Holland Haarlem.

Assendelver Zeedijk

Was vóór de afsluiting van het IJ het deel der zuidelijke zeevering van het Noorderkwartier, nu een slaperdijk die zich feitelijk uitstrekt van Nauerna tot aan de Nieuwendam bij Busch en Dam, bij de Crommenije / de Kil. In 1851 moest voor het onderhoud der gehele zuidelijke zeevering 5,28% der lasten door de vanouds dijkplichtige (dit waren veelal de landeigenaars) van de Assendelver Zeedijk worden opgebracht. De dijk heeft een lange geschiedenis, aangelegd aan het eind der 14e eeuw als laag dijkje, en is verscheidene malen doorgebroken (onder andere in 1717 op zes plaatsen, waarna verzwaaring volgde). Nadat de houten palissade (palen als versteviging) in de dijk in de 18e eeuw sterk door Paalworm bleek te zijn aangetast is deze vervangen door een stenen glooiing. Toen er nog geen sprake was van bemaling (vóór 1634) werd de waterstand in het achter de dijk gelegen land min of meer geregeld door tenminste dertien duikersluisjes. De hoge onderhoudskosten van dijk en sluisjes moesten door de ingelanden

worden betaald, hetgeen meermalen tot conflicten leidde.

De Assendelver boeren hadden in de 16e eeuw de gewoonte om hun land 's winters te inunderen door het openzetten van de IJ-duikersluisjes om de bodem te verrijken met zeelei. Dit had eveneens een conflict tot gevolg. Ondanks de bouw van twee watermolens bij Nauerna (De Os en De Bul) in 1634, (het jaar van gereedkomen der Nauernasche vaart ter regeling van de waterhuishouding), is deze inundatie nog tot in de 18e eeuw voortgezet. De sluis in de zeedijk bij Nauerna is in datzelfde jaar voor de scheepvaart van belang geworden en verbindt nu nog de Nauernasche Vaart met het Noordzeekanaal (vroeger het IJ).

De Nieuwe overdijking van 1718.

Na de watersnood van 1717 heeft men de Nieuwe Overdijking aangelegd in 1718, deze dijk had zijn beloop van de sint Aagtendijk naar de Assendelver Zeedijk, tegelijk heeft men deze twee dijken aanmerkelijk verhoogd en verzaard de gevolgen waren een verkorting van de onderhoudsplichtige dijken met 2434 roeden, er ontstond tevens een polder, dit was de polder De Ingedijkte landen tussen de sint Aagten en de Assendelver-dijken genaamd "De Noorderbuitendijken". De Nieuwe overdijking stond onder bestuur van het heemraadschap van de sint Aagtendijk. De lasten van de Nieuwe Overdijking berusten dan ook bij de dorpen, Wijk aan Zee en Duin, (nu Beverwijk), Heemskerk, Uitgeest, Castricum, Bakkum en Limmen.

De Overdijking in 1850. Hier word de Kil nog de Ham genoemd, de sint Aagtendijk links, en de Groenendijk rechts. Bron: Topo Tijdsreis.

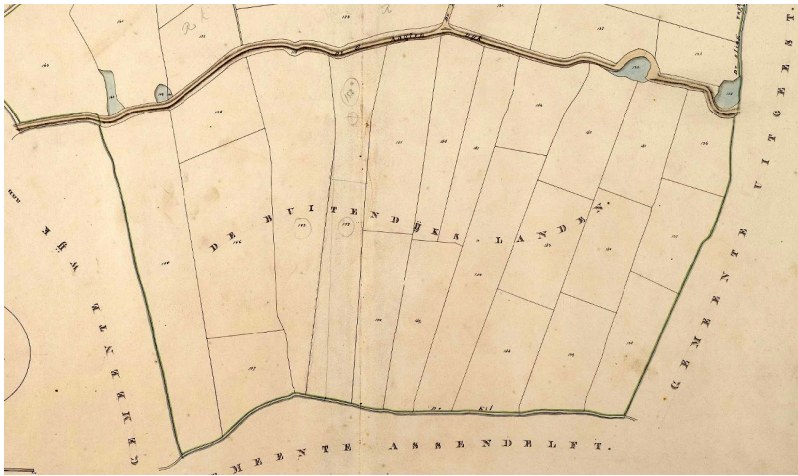
Aan de voet van de Overdijking in 1950 aan de kant van Assendelft Boerderij Velsrboer. Bron: Historische Vereniging Assendelft.

De Polder "De Binnengedijkte Landen Tussen de sint Aagtendijk en de Assendelferzeedijk".

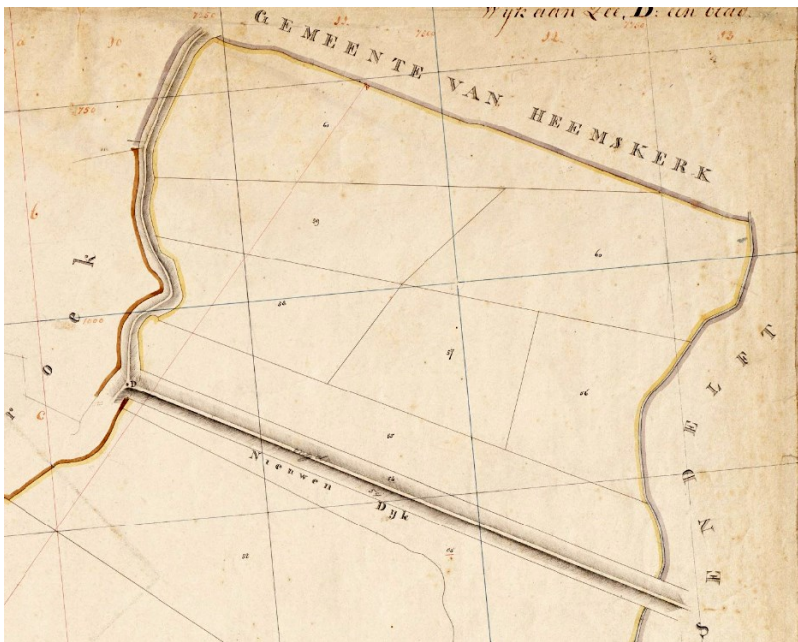
Deze Polder is ontstaan toen na het aanleggen van de Nieuwendam 1357, als water ervoor dichtslibt en later werd binnengedijkt, toen er een overdijking werd aangelegd in 1718 tussen de sint Aagtendijk en de Assendelver Zeedijk werd het een polder. Deze polder is bekend onder de namen van de Honderd Morgen, of ook wel de Binnengedijkte Buitendijken of de Noorderbuitendijken, welke laatste naam bestuurlijk word genoemd. Na 1718 werden er plannen gemaakt om deze polder geschikt te maken voor veeteeld hiermede hebben zich vele mensen mee bezig gehouden, ook moesten er kaarten van het gebied gemaakt worden, de kaarten die er waren zijn niet meer van toepassing als de gronden voor dat doel in gebruik genomen zouden gaan worden. De eerste bruikbare kadasterkaarten werden getekent door de Dienst van het Kadaster in 1832 toen was de polder al zeer verland, door de polder ook exakt op de meten, wist men ook hoeveel belasting over de gronden betaald zou moeten worden. Opvallend is dat de meeste gronden in handen waren van de toenmalige adel en andere grootgrondbezitters.

De polder heeft geen eigen waterkering omdat zij omsloten word door vier dijken. De waterlozing geschied door duikersluisjes of duikers op de lager gelegen Polder Assendelft. In de zomer als de polder te droog is, of bij langdurige droogte word er water ingelaten door gemaal "De Waterdief" aan de Nieuwendam vroeger molen "De Waterdief" of "de Slof". Deze laat water in vanaf de Woudpolder.

Hieronder de kadasterkaarten zoals die zijn opgemeten in het jaar 1832 door de erkende landmeter A. van Oosterhout. Deze landmeter heeft alle polders in Uitgeest, Heemskerk, Wijk aan Zee en Duin, en andere Gemeente opgemeten voor de Dienst van het Kadaster.

Sectie C Heemskerk 1832 De Buitendijken. (Detail).

Sectie D Wijk aan Duin en Zee 1832 De Buitendijken (Detail).

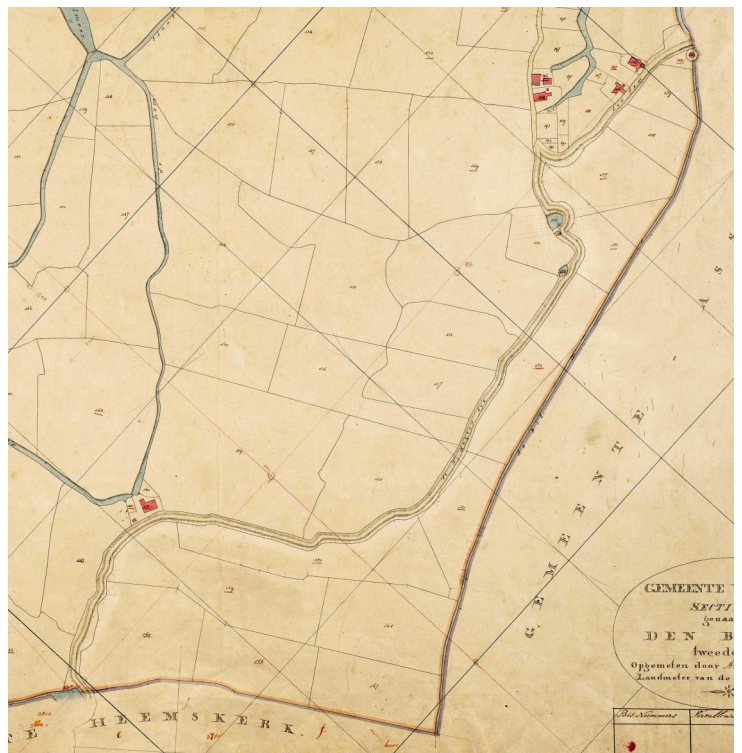

Sectie B Assendelft 1832. De honderd Morgen (Detail).

1.	2.	3.	4.	EIGENAREN EN VRUCHTGEBRUIKERS.				10.	11.	INHOUDS-GROOTTE.			
				5.	6.	7.	8.			12.	13.	14.	15.
No. der perceelen No. der perceelen No. der perceelen No. der perceelen				NAMEN.	VOORNAMEN.	BEROEPEN.	WOONPLAATSEN.	SOORT DER PERCEEL.	INHOUDS-GROOTTE VAN EEN PERCEEL.	INHOUDS-GROOTTE VAN EEN PERCEEL.	INHOUDS-GROOTTE VAN EEN PERCEEL.	INHOUDS-GROOTTE VAN EEN PERCEEL.	INHOUDS-GROOTTE VAN EEN PERCEEL.
1				Grande	Shage	Landbouwer	116	116	116	116	116	116	116
X				Stell	van der Dijk	Landbouwer	332	332	332	332	332	332	332
3				Schoon	Dirk	boer	328	328	328	328	328	328	328
4				Visser	Advocaat	Landbouwer	398	398	398	398	398	398	398
5				Deutz	van Assendelft	Landbouwer	40	40	40	40	40	40	40
6				Verhagen	Griffier	Landbouwer	398	398	398	398	398	398	398
7				Heer van	Assendelft	Landbouwer	41	41	41	41	41	41	41
8				Pieter	Verhagen	Landbouwer	14	14	14	14	14	14	14

Hierboven

Beschreven bladzijde door de dienst van het Kadaster van de Honderd Morgen onder Assendelft. Hierbij wordt als landeigenaren genoemd nummer 3 Dirk Schoon een boer, nummer 4 Dirk Visser Advocaat te Zaandam Tevens Grondeigenaar. no 5 Deutz van Assendelft, A.A Heer van Assendelft en Pieter Verhagen Griffier te Beverwijk.

Sectie C Uitgeest 1832 De Buitendijken(Detail.)

1832 OAT Heemskerk sectie C
perceelnr eigr.

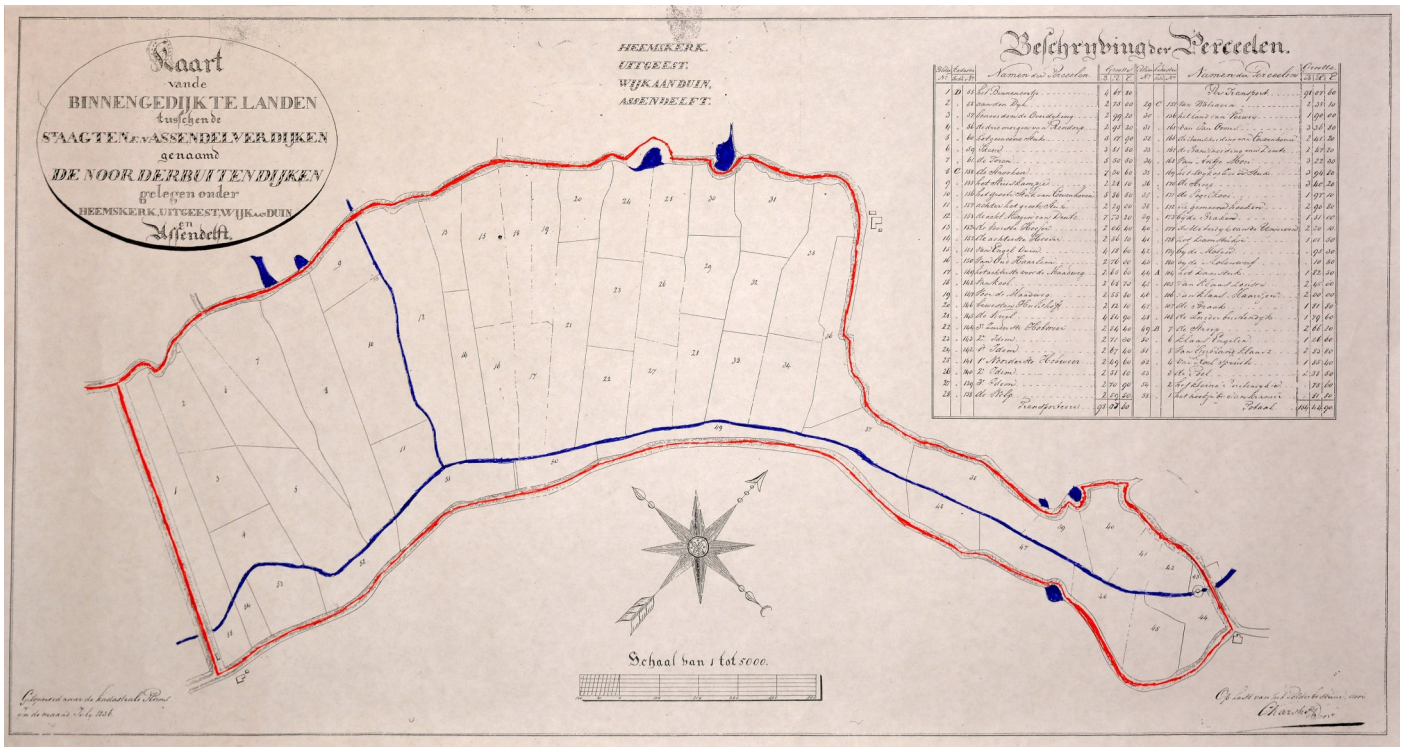
perceelnr	eigr.	beroep	woonplaats	oppervlakte	soort van eigendom
132	Wildt Pzn	Willem de	Wijk aan Duin en Zee	24640	water als weiland
133	Wildt Pzn	Willem de	Wijk aan Duin en Zee	2400	weiland
134	t Hoen	Jacob	Amsterdam	14970	water als weiland en kolken
135	t Hoen	Jacob	Amsterdam	2350	hooiland
136	Schram	Pieter	Heemskerk	19000	hooiland
137	Walraven	Anna Maria	Voorschoten	23510	hooiland
138	Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Amsterdam	25950	hooiland
139	Barnaart	Willem Philip	Haarlem	27090	hooiland
140	Barnaart	Willem Philip	Haarlem	25180	hooiland
141	Barnaart	Willem Philip	Haarlem	24960	hooiland
142	Louvat	Cornelia geboren van Rosner	Boxmeer	26740	hooiland
143	Teding van Berkhout	Anna Johanna	Haarlem	27130	hooiland
144	Barnaart	Willem Philip	Haarlem	28440	hooiland
145	Hogedorp	Jonkheer G.K. van	s-Gravenhage	48490	hooiland
146	Gemeente	De doopsgezinde	Beverwijk	21210	hooiland
147	Kool	Jan Jacob	Zaandijk	25580	hooiland
148	Kool	Jan Jacob	Zaandijk	26870	hooiland
149	Hogedorp	Jonkheer H. van		26560	hooiland
150	Scholten van Oud Haarlem	de erven mr. Willem	Amsterdam	27600	hooiland
151	Hogedorp	Jonkheer Dirk van	s-Gravenhage	41860	hooiland
152	Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Amsterdam	25610	hooiland
152a	Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Amsterdam	20440	hooiland
153	Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Amsterdam	77320	hooiland
154	Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Amsterdam	22020	dijk
155	Cornelissen	Teunis	Uitgeest	22810	hooiland
156	Eijmer	Cornelia	Beverwijk	58650	hooiland
157	Eijmer	Cornelia	Beverwijk	22900	hooiland
158	Gemeente	Doopsgezinde	Beverwijk	73660	hooiland
158	Cornelissen	Pieter	Beverwijk		
159	Verhagen	Pieter	Beverwijk	720	water als weiland en kolken
160	Rendorp	Jonkheer Willem	Amsterdam	126	water
161	Verhagen	Pieter	Beverwijk	42970	weiland
162	Verhagen	Pieter	Beverwijk	1890	water als weiland en kolken

Hierboven

Namen van eigenaars en hun beroep in 1832, woonplaats en grote van hun bezit in de sectie C de Buitendijken van Heemskerk. Van de 5 cijfers is het eerste cijfer het aantal hectaren de volgende twee het aantal aren en daarna de centiaren.

Blad1	Beroep	Woonplaats	Oppervlakte	soort bezit	
1832 O.A.T Wijk aan Zee en Duin Sectie C					
54 Het Dijk Colege van de sint Aagtdijk			2.23.10	Dijk als Hooiland	
55 Teding van Berkhout	Jonkheer J G	Haarlem	4.87.80	Hooiland	
56 Rendorp van Marquette	Jonkheer Willem van Marquette	dir.der Directe Bel.	2.95.20	Hooiland	
57 t Hoen		Amsterdam	2.99.20	Hooiland	
58 Klaus	Johan Chistiaan	Beverwijk	2.75.4	Hooiland	
59 Rendorp van Marquette	Erve Willem van	Amsterdam	3.51.50	Hooiland	
60 Hogedorp	Jonkheer. Hendrik	Haarlem	5.70.90	Hooiland	
61 Louvat	Pieter Hendrik	Gepens Kapitein	5.50.50	Hooiland	
62 de Polder			26.40	Molentochtsloot	
de Gemeente Wijk aan Zee en Duin	ongenummerd			Wegen/paden	
1832 O.A.T Uitgeest Sectie C					
165 Hogedorp	Jonkheer G.K van	s Gravenhage	3.36.70	Hooiland	
166 Hogedorp	Jonkheer H van	van Staat			
167 Deutz van Assendelft	Jonkheer A.A.	Rentenier	s Gravenhage	2.41.20	Hooiland
168 Gemeente	de Katholieke Kerk	Burgemeester	Amsterdam	2.47.20	Hooiland
169 Planteijd	Teunis	Reeder	Heemskerk	3.32.30	Hooiland
170 idem	idem	idem	Egmond a Zee	3.94.80	Hooiland
171 idem en	idem	idem	idem	3.40.20	Hooiland
Cornelissen	Pieter	Bouwman	idem	3.40.20	Hooiland
172 Planteijd	Teunis	Reeder	Uitgeest	1.97.10	Hooiland
ljf	Gerrit	Reeder	Egmond a Zee	1.97.10	Hooiland
173 Buur	Pieter	Bouwman	Egmond a Zee	2.96.80	Hooiland
174 Polder	de Broek		Uitgeest	1.51.00	Hooiland
175 Polder	de Broek		Uitgeest		Dijk als Hooiland
176 Polder	de Broek		Uitgeest		Water als weiland
177 Asselaar en	Anthoon		Uitgeest	Weiland	en kolken
Hoogland	jan		Purmerend	2.30.10	Hooiland
178 Zomer	Pieter	Bouwman	Purmerend	01-01-10	Hooiland
179 idem	idem	idem	Uitgeest	01-01-50	Hooiland
180 Koopman	Andre Willem	Rentenier	idem	95.30	Hooiland
181 Polder de Buitendijken			Uitgeest	01-10-50	Hooiland
182 Polder de Buitendijken			Polder Molen		Molen erf

Bovenaan namen van eigenaars en hun beroep in 1832, woonplaats en grote van hun bezit in de sectie C de Buitendijken in Wijk aan Zee en Duin met eigenaren, beroep, en bezit. Daaronder van sectie C Uitgeest de Buitendijken.

Kaart van de Polder "de Binnengedijkte landen" tussen de "sint Aagten" en de "Assendelverdijken" genaamd De "Noorderbuitendijken" Gelegen onder Heemskerk, Uitgeest, Wijk aan Duin en Assendelft. Deze kaart is gekopieerd naar de kadasterkaart in 1836 in opdracht van het bestuur van de polder. De perceel benaming in kader. De kaart is geschonken aan de toenmalig poldermeester P.Glijnis, en berust zover wij weten op de boerderij Klein Veldhuis onder Busch en Dam. De rode bies is de poldergrens het blauwe de Kil en andere wateren in die tijd. De Polder is ongeveer 154 ha groot. Bron Kaart: Familie Glijnis.

Molen de Waterdief.

Watermolen de "Slof" of "Waterdief" aan de Nieuwendam in het Buurtschap Busch en Dam. In 1900 De boerderij in het midden is van Piet Noom, Hij heeft gewoond op Busch en Dam 7 rechts de boerderij van Neeft, deze is verbrand in 1936. vervolgens sloegen de vlammen over naar de boerderij van Noom, deze is toen ook verbrand. Bron: Historische Vereniging Uitgeest.

Geschiedenis van de Waterdief

De bouw van dit molentje heeft nogal wat losgemaakt bij Krommenie. De bedoeling van deze molen was, dat hij de polder de "Noorderbuiten" dijken die nogal hoog lag van water zou voorzien in droge tijden. Dit water zou hij opmalen uit de Ham. De molen had aanvankelijk de naam de Slof maar omdat hij water uit de Ham maalde werd hij ook de Waterdief genoemd.

De molen werd aangenomen en gebouwd door Jan Otte van der Woude voor een bedrag van 2795 gulden, de bouwsom werd in twee termijnen betaald en wel op 12 augustus en 26 oktober van het jaar 1731 Het was een kleine acht kant molentje met riet gedekt en voorzien van een scheprad de molen had een vlucht van ongeveer 17 meter. De molen stond op de grens bij Uitgeest en was gebouwd in het Buurtschap Busch en Dam In 1926 werd de molen gesloopt en vervangen door een elektrisch gemaal.

Bron: Vereniging De Zaanse Molen.

*Twee Foto's van de Kil uit 2017.
De linker is bij het ge-
maal de Waterdief.
De rechter is een opna-
me bij de golfbaan van
Heemskerker.*

*Foto's
Kees Bruins.*

Voorzieningen aan de Hoge en of sint Aagtendijk ten behoeve van de Stelling van Amsterdam.

De voorzieningen aan deze dijk maken deel uit van de voormalige Stelling van Amsterdam, deze stelling is aangelegd tussen 1880 en 1920 door het Departement van Oorlog.

Een goede honderd meter ten zuiden van het Fort aan de Ham is het begin van de Hogedijk, daar waar de dijk een grillige bocht maakt aan de voet van de dam van 1357. In de aarden wal is een buskruit magazijn aangelegd, de dijk loopt vandaar naar het zuiden en is de dijk tevens de inundatie kerende dijk tussen de Uitgeester en Heemskerkerbroekpolder en de polder "de Noorderbuitendijken" en zijn beloop is verder tot aan het Fort bij Veldhuis.

Vanaf de kruising Hogedijk, Groenendijk is in de vestingbouw een rare situatie ontstaan, aangezien de Hogedijk (als inundatiekering) een flink stuk naar het noorden ombuigt heeft men de Hogedijk vanaf de Groenendijk tot aan het Fort bij Veldhuis niet verhoogd (zicht op de eventuele vijand), maar een nieuwe zware dijk aangelegd rechtstreeks naar het Fort bij Veldhuis. Wel kwam er op de kruising Groenendijk, Hogedijk in geval van oorlog een mitrailleur batterij die de gronden tussen de Hogedijk tot aan de zware liniedijk moest verdedigen. Achter de indijk, van de braak van 1717 bij de boerderij Klein Veldhuis was een halve batterij veldgeschut van 10 cm geplant in geval van oorlog, de andere helft van deze batterij stond in het midden van de zware liniedijk, tevens kon er ook vuur gegeven worden vanuit het Fort bij Veldhuis. Ter bevoorrading al dit veldgeschut, en de nevenbatterij bij het Fort aan de Ham is het buskruit en munitiemagazijn aan de voet van de dam gebouwd.

Toelichting op deze luchtfoto gemaakt in 1923.

Het water van links naar rechts is de Kil. De Weg van boven naar beneden is de Zaanlandse Communicatieweg deze gaat over de Kil, en komt uit op de Hogedijk, daarna linksaf richting Heemskerk. Het gestippelde daarboven is de zware linie of Geniedijk. Deze heeft zijn beloop tot aan het Fort bij Veldhuis. De boerderij links onder, is de boerderij Klein Veldhuis, met tussen deze boerderij en de grote braak een klein slingertje in de dijk, dit is het braakje van 1666. Het grote braakje links onder is van 1717 Het buskruit en munitie magazijn aan de voet van de Dam minimaal in beeld links onder. Links van het braakje is het zogeheten banket voor het veldgeschut zichtbaar. De Zaanlandse Communicatieweg Zou pas in 1951 langs de zware Liniedijk worden aangelegd om de Hogedijk te ontlasten.

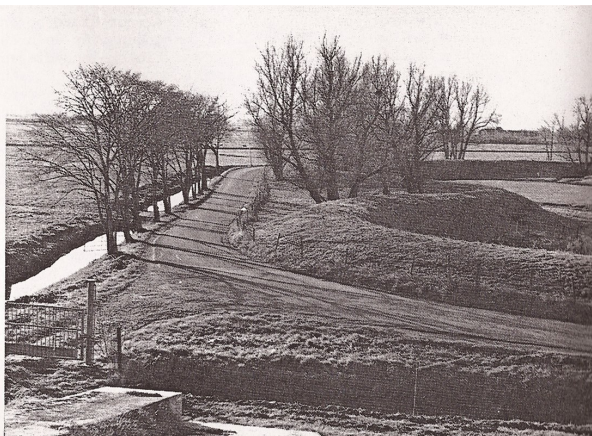
Bron foto: Nederlands Instituut Militaire Historie Den Haag.

Toelichting op de Luchtfoto.

Het witte weg op de foto is de sint Aagten of Hogedijk, deze heeft zijn beloop langs boerderij de "Hofstede Veldhuis". Men ziet ook de zware liniedijk, het is een puinpad die ongeveer uitkomt bij het braakje van 1666. verder is het driehoekje aan deze liniedijk de plek voor het veldgeschut in tijd van oorlog. De Zaanlandse Communicatieweg zou pas in 1951 de liniedijk gaan doorkruisen.

Bron: luchtfoto 1923 Nederlands instituut Militaire Historie.

De Hogedijk

Kranten foto uit 1975 genomen vanaf het buskruit en munitie magazijn aan de Hogedijk kruising overdijking.

Men heeft hier een kijkje op de voorgrond het braakje, waar hier de indijk is was de halve geschutbatterij. De weg was toen nog niet verhard. (puinpad).

Oude Boerderij Hofstede Veldhuis van de Familie Planteijt in 1920 aan de Hogedijk. In 1958 is de boerderij door Hooibroei / Blikseminslag geheel verbrandt.

Tussen de jaren 1920 en 1940 is er weinig of niets van belang in de Polder, alles gaat gewoon door, de inwoners volgen hun patroon van leven en werken, er worden gronden verkocht, en andere kopen deze gronden weer, hier een kleine opsomming van kranten berichten over de Polder de Noorderbuitendijken.

VEILING WEILAND.

Notaris WILDERVANCK DE BLECOURT te Bloemendaal zal op **Woensdag 30 April 1919**, des v.m. elf uur, in het Algemeen Verkooplokaal a/d. Nieuwe Gracht te **Haarlem**, publiek verkoopen:

Het weiland en hooiland „**DE NEGEN MORGEN**”, i/d. polder „De Noorderbuitendijken” te Wijk aan Zee en Duin, groot **8—69—40 Hectaren**, nabij het Noordzeekanaal, gedeeltelijk ook zeer geschikt voor bouwland en te veilen in 2 perceelen en in massa.

Het land is uit de hand verhuurd tot 24 December 1922 voor zuiver f 1327.— 's jaars, aan JAC JOOR aldaar, die mede betaalt 5 % opgeld (alle lasten ten laste van den huurder) en mag slechts om het andere jaar worden gehooïd.

Inlichtingen verstrekken de Notaris bovengenoemd en de Heer H. C. REINDERS FOLMER, administrateur te Heemstede. (22097)

Gemiddeld zuivere opbrengst voor verpachter bij publieke veiling van hooigras en naweide van 1903 t/m. 1908 f 1244.80 en van 1909 t/m. 1918 bij onderhandse verpachting voor 10 achterevolgende jaren met recht om slechts om het andere jaar te hooien f 1208 's jaars, alles met resp. 10 % en 5 % opgeld voor garantie. 70 % der koopsom kan als te hypotheek over het verkochte blijven bekleed.

17 april 1919

POLDER „DE NOORDERBUITENDIJKEN”.

Vergadering.

A.s. Woensdag 6 April houden Stemgerechtigde Ingelanden van den polder „De Noorderbuitendijken” hun jaarlijksche vergadering in café „De Zon”, alhier. De agenda vermeldt o.a. de vaststelling van de rekening 1937 en de begroting 1938, alsmede een prae-advies omtrent een eventueele peilverlaging van den polder.

2 april 1930

VERKIEZING VAN EEN POLDERMEESTER.

Op Donderdag 13 October a.s. van 10—12 uur zal in café „De Zon” een verkiezing plaats hebben van een poldermeester voor den polder „De Noorderbuitendijken”, wegens periodieke aftreding van den heer C. Roozendaal, te Uitgeest.

8 oktober 1938

2. Het weiland, uitmakende een gedeelte van „De Acht Morgen van Deutz”, gelegen aan den St. Aagtendijk in den polder „De Noorderbuitendijken” gemeente Heemskerk, groot 3 H.A., 27 A., 80 c.A. Hoogste bieder de heer H. de Wildt te Wijk aan Duin voor f 5000. Niet gemijnd.

14 februari 1936

3. Een perceel wei- en hooiland, genaamd „Overdijking” groot 2 H.A. 99 A., 20 c.A., gelegen in de Noorderbuitendijken nabij de vuurlijn onder wijk aan Zee en Duin. Hoogste bieder J. Gronneman te Wijk aan Duin voor f 5700. Kooper voor f 5800 J. Verhorst te Beverwijk.

26 januari 1933

Personalia.

* In de Woensdag gehouden vergadering van den polder De Uitgeester- en Heemskerker Broek alhier is tot secretaris-penningmeester van dien polder benoemd de heer Th. Bisschop, ambtenaar ter secretarie te Heemskerk. Hij is eveneens tot secretaris-penningmeester benoemd van den polder De Noorder-Buitendijken in de op Donderdag te Heemskerk gehouden vergadering. Beide functies werden tot op heden door den heer J. van Nienes Az. alhier bekleed.

19 januari 1935

POLDERVERKIEZINGEN.

Na gehouden stemming is tot poldermeester benoemd de heer C. de Ruijter te Heemskerk. ter van „De Noorderbuitendijken” herbenoemd de heer C. de Ruijter te Heemskerk. terwijl tot Heemraden van den polder „De Uitgeester- en Heemskerkerbroek” (in de vacatures C. Planteijdt, W. Uff en J. Dijkman) zijn benoemd de heeren C. Roozendaal en D. Meijer Jz., te Uitgeest en J. de Wit te Heemskerk. Bovendien zijn tot Hoofdingelanden herbenoemd de heeren D. Sinnige

15 oktober 1938

POLDERVERKIEZING.

Op Woensdag 25 October a.s. zal in café „De Zon” alhier een stemming worden gehouden ter verkiezing van 'n bestuurslid wegens periodieke aftreding van den heer P. Glijnis voor den polder „De Noorderbuitendijken”.

17 oktober 1939

POLDERBESTUUR.

De heer P. Glijnis, te Uitgeest, voorzitter van den polder „De Noorderbuitendijken”, alhier is bij de Woensdag gehouden stemming herkozen.

PERSONALIA

27 oktober 1939

Dit bericht verscheen op 23 oktober van het jaar 1946 in de Nederlandse Staatscourant

Hiermee werd aangekondigd dat de heer P. Glijnis voorzitter is van de Ingedijkte Landen tussen de sint Aagten en de Assendelver Zeedijk, Genaamd de Noorderbuitendijken.

Bestuur van de Polder

Het bestuur van Polder de Noorderbuitendijken is in Heemskerk gevestigd en wordt uitgeoefend door een college van dagelijks bestuur, bestaande uit een voorzitter en twee poldermeesters. Zij worden door de stemgerechtigde ingelanden zonder kandidaatstelling gekozen. De zittende bestuursleden zijn geweest :P. Glijnis: 1933 Poldermeester, 1936 Voorzitter P. Glijnis Pzn. 1947 Polder-meester, 1957 Voorzitter (i. pl. v. C. Roosendaal) Jac. de Wit: 1949 Poldermeester C. Roosendaal: 1935 Poldermeester, 1946 Voorzitter (tot 1 okt. 1957) Corn. de Ruijter: 1934 Poldermeester M. Kroon: 1960 Voorzitter D. Waal: 1958 Poldermeester H. de Groot: 1964 Poldermeester, 1966 Voorzitter N. Kramer: 1966 Poldermeester M.C. Jak: 1970 Poldermeester.

Uit Archief Hoogheemraadschap Noord Hollands Noorderkwartier.

De bezettingsjaren 1940-1945.

De Heemskerker en Uitgeesterbroekpolder zijn zowel in 1940 als in 1945 geïndeerd geweest, in 1940 door onze eigen troepen ter verdediging van de Vesting Holland met daarbinnen de Stelling van Amsterdam. De Polder de Noorderbuitendijken is in die jaren vrijwel droog gebleven aangezien de sint Aagtedijk en de Hogedijk diende als inundatiekering. Wel hadden de bewoners van de geïndeerde gebieden veel problemen, koeien die niet in de wei konden, men kon niet op het land komen om te hooien en dat soort zaken. De inundatie van 1940 duurde maar een paar maanden toen vielen de landerijen weer droog.

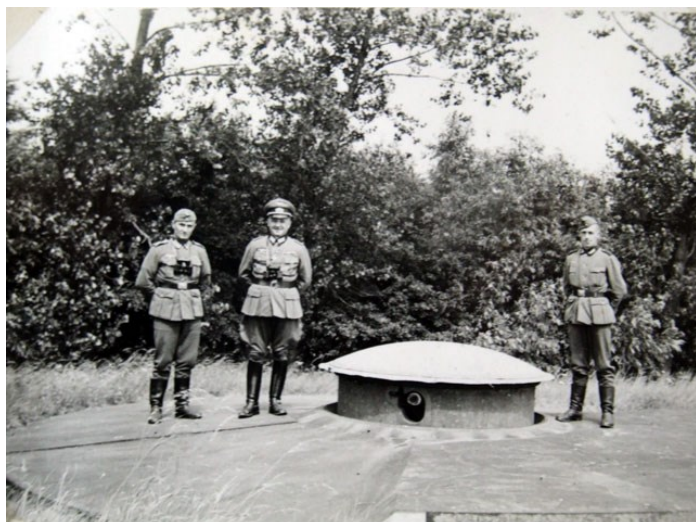
De inundatie van 1944-1945 begon in augustus 1944 en duurde ongeveer een jaar, toen waren de landerijen weer droog.

De landerijen in de Polder de Noorderbuitendijken kon men wel bewerken zij het met moeite. De bewoners van de sint Aagten en Hogedijk konden wel last hebben van voorbij komende Duitse militairen die gelegerd waren op de Forten, deze waren in die tijd ingericht als opslagplaats voor munitie voor de Duitse bezetter. In 1945 hebben gedurende enkele maanden op het Fort aan de Ham enige tientallen Georgiërs krijgsgevangenen gezeten. Het Fort bij Veldhuis werd na de bezettingsjaren gebruikt voor de gevangenneming van N.S.B ers en zwarthandelaren. Na de bezetting jaren ging alles weer zijn alledaagse gang in de Polder.

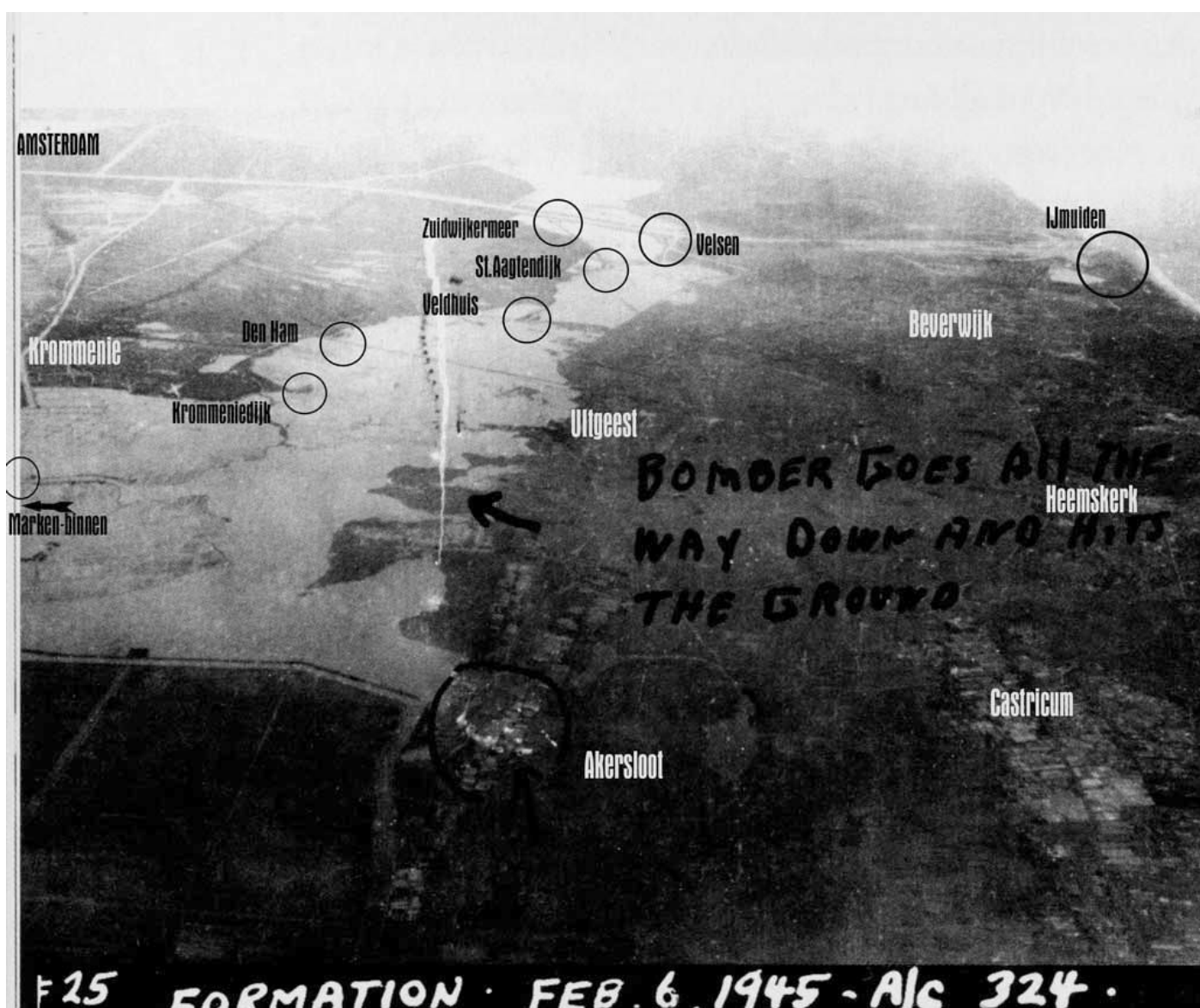

Boerderij Klein Veldhuis staande in de inundatie 1945.

Collectie: Familie Glijnis.

Duitse militairen bij hefkoepelgeschut. Hoogstwaarschijnlijk Fort aan de Ham. Collectie: René Ros.

Inundatiegebied op 6 februari 1945.

Het vliegtuig vliegt boven Alkmaar en fotografeert de inundatie van de Stelling van Amsterdam. De witte streep in het midden van de foto is een neerstortende Bommenwerper, waarschijnlijk geraakt door het Duits afweergeschut op het Fort bij Veldhuis. Foto R.A.F. Uit de Collectie A.R.G. Fort Veldhuis.

Na de tweede wereldoorlog.

In 1955 word de Zaanlandse Communicatieweg omgeleid en verbreed, en langs de zware linedijk aangelegd daarvoor moet er aan de westkant van de linedijk een stuk dijk afgegraven worden, na de aanleg van die verbinding hoeft het verkeer niet meer over de Hogedijk wat een stukje veiliger is.

Toestand in 1955.

Het verkeer gaat langs de linedijk naar Heemskerk.

In de polder komt een Woonwagencentrum

Bron: Topo Tijdreis.

Woonwagencentrum IJmond.

In 1971 werd het regionale woonwagenkamp opgericht aan de Communicatieweg. In de woonwagenwet van C.R.M. minister Klompé stond dat er 50 kampen, met elk 80 wagens, compleet verzorgt met onder andere een eigen school, arts, ontspanningsruimte en welzijnswerk. Ze konden voortaan alleen nog in bepaalde centrumgemeenten een bijstandsuitkering krijgen. De 5 IJmond gemeenten, Velsen, Beverwijk, Heemskerk, Castricum en Uitgeest richtten in 1971 het regionale kamp aan de Communicatieweg op. Het project kostten ruim 2,5 miljoen gulden. Uit een kranten-kop uit die tijd beweerden men dat ze van de hel naar de hemel' gingen, maar veel woonwagenbewoners waren het daar niet mee eens. Ze werden teruggeworpen op een kleine gemeenschap met weinig ruimte en privacy, met teveel mensen met hetzelfde beroep, en teveel mensen die ze niet als burens wilden hebben. Dit zorgde voor veel onderlinge conflicten. Dit alles riep veel extra vooroordelen en discriminatie op. In 1973 werd het kantoortje van de beheerder op het kamp vernield en in de jaren daarna zou het terrein steeds meer achteruit gaan. Overal kwamen sloop auto's te staan, ze betaalden geen elektra meer en tapte illegaal af. De bewoners gingen zelf ook klagen over de hygiëne, en ze wilden in ieder geval privé douches. In dat jaar waarschuwde de voorzitter van het woonwagencentrum óók voor de explosieve sfeer die daar was ontstaan. Toch stond het kamp begin 1978 nog vol wagens en zou het tot 1981 duren voor de laatste 2 wagens van het kamp afgingen.

Later zouden de funderingen van de school gebruikt worden voor de gebouwen van de golfclub.

Luchtfoto uit 1977 van het Fort bij Veldhuis rechtsonder is nog een gedeelte van het Woonwagen-centrum te zien met aan de kant van de vuurlijn tegen de boskant de schuurtjes en toilet voorziening, voor de rest bedrijfsterrein, autosloperijen.

De woning van de Fortwachter van Fort bij Veldhuis, vlak voor de afbraak in 1977.

*Beide foto's
Collectie*

Kees Bruins.

Bouw door de Gas Unie.

In 1968 wordt er door de Gas-unie vanuit het Groninger gasveld optimaal geproduceerd en door het Nederlandse landschap gasleidingen aangelegd zo ook in de Polder de Noorderbuitendijken Omdat in de Randstad zoveel gas wordt gebruikt, denk aan T.A.T.A. Staal (het vroegere Hoogovens) komt er op het Heemskerkse gedeelte van de Polder een meet en regel station. Dit station wordt in 1971 uitgebreid met een gas compressor station voor de Nederlandse Aardolie maatschappij.

Het Gasstation in de Noorderbuitendijken.

Foto Google.

Geraadpleegde Archieven en documenten (boeken)

Gemeente Archief Beverwijk.

Gemeente Archief Heemskerk.

Gemeente Archief Zaanstad.

Historische Vereniging Uitgeest.

Vereniging De Zaanse Molen.

Archief Noord Holland in Haarlem.

Bibliotheek Universiteit Leiden.

Archief Noord Hollands Noorderkwartier.

Nederlands Instituut Militairen Historie.

Genie Archief Vucht.

Nationaal Archief.

Collectie Kees Bruins.

Historische Vereniging Assendelft.

Dienst van het Kadaster.

Boeken.

Die Wateren Keert.

Concept Register Stelling van Amsterdam.

Harnas voor de Hoofdstad.

De Golfbaan in de Polder.

In 1988 wordt er begonnen met de aanleg van de golfbaan op het Heemskerks gedeelte van de Noorderbuitendijken gedeeltelijk ook op de plek waar het vroegere woonwagencentrum was. De baan is ontworpen door de bekende landschapsarchitect Gerard Jol Het is een park-polderbaan met veel groen en veel water. In 2010 werd de baan uitgebreid zodat het nu een van de mooiste banen van ons land is, de baan ligt in de polder wat hoort tot de Gemeente Heemskerk.

In de gebieden die horen tot de gemeenten Beverwijk, Assendelft en Uitgeest zijn agrarisch hopelijk blijft dat ook zo.

Dit is tot nu toe de geschiedenis van de Polder de Ingedijkte landen tussen de sint Aagten en Assendelver Zeedijk en omringende gebieden.

Met Bijzondere dank aan de Familie Glijnis Busch en Dam.

Geschreven door Kees Bruins

November 2017.